אַ מעשה מיט אַ הונד פאר כל נדרי

געווידמעט מיין ליעבען פאטער

א מעשה פון קאזשעניצער מגיד רב ישראל וואס האט פאסירט ערב יום כפור פאר כל נדרי

פון ל. ראזענבערג

ערב יום כפור פארנאכט, פאר כל נדרי דער גרויסער בית המדרש איז געפאלט פול מיט אידען, חסידים, וועלכע זיינען אויף יום כפור צום רבין געקומען, צוזאמען מיט איהם מתפלל צו זיין.

זייערע בלאסע פנים'ער זיינען פער הילט געווען מיט טליתים וועלכע זיינען איבערן קאפ פערוואָרפען, אויף די לאנגע טישען אין עסטלעך און אין אלטע שארבענעס אנגעפילט מיט ליכט ברענען גרויסע וועקסענע ליכט, וועלכע ווארפען אן אימה און פחד אן און מאכען ציטערען יעדעס הארץ; די גרויסע ליכט וועלכע שטעהען שורות ווייז שיקען מיט זייער פלאמען-שפראך; א שטילע סודות'דיגע תפלה צום הימעל, און טריפענדיג די קיילעכדיגע זודיגע טראפענס וואקס וועלכע זעהען אויס ווי הייסע טרעהרען דערצעהלען זיי ווייגענדיג, אז דער הייליגער טאג איז דער אויסערגעוועהנליכער פונ'ם נאנצען יאהר; א טאג — אין וועלכען די נאנצע וועלט ווערט צום משפט געשטעלט, אויף די וואגשאל פון דין וצדק געוואוינען. שפל'דיג, הכנעה'דיג שטעהען אלע געבוגען אין דריינען פאר א הייער בעשעפער, אין הארצען פלאקערט א מורא „הנני העני ממעש", מיט וואס זיך צום משפט שטעלען? מיט וואסערע מעשים טובים זיך נערעכט צו מאכען? מיט וואס די זינד אבריינינגען, און מיט וועלכע מצות זיך גזר'דיג צו ריינען. יעדער פיהלט זיך זינדיג, שוואך, אין מעשים טובים, ניט גענוג פערדיענט ער זאל קענען כיים בורא א סליחה ומחילה בעטען. זיין תפלה זאל קענען בעזייטיגען דעם שטן און דורכברעכען די שערי שמים.

חסידים און סתם אידען וועלכע זיינען אין מגיד'ס בית המדרש פערזאמעלט ווארטען אז דער צדיק זאל צום עמוד צו געהן.

שוין צייט צו זאגען „כל נדרי".

אין דריסיען ווערט טונקעל, די זונן איז שוין לאנג אונטערגעגאנגען, דורך די שמאלע פענסטער גנבעט זיך אריין א שווארצער נעפעל, ווי א געדיכטער וואלקען ערשט ווערט אויף די שטיינערנע ווענד, ברענגט ארויס אלץ בלוט'ער דעם שאטען פון די שלענגלדיגע פלאמען, וואס וואלען און וואקלען זיך סודות'דיג אויף די ווענד.

דער מגיד רב ישראל שטעהט ביים עמוד, אנגעטהאן א ווייסען קיטעל מיט זילבער-אנגעווענד בעזוימט. דער ווייסער קאפ מיט דעם ברייטען שטערן בעדעקט מיט א גלאנצענדיגע זילבערנער עטרה, די הן'עודיגע קנייטשען וואס זענען שטענדיג אויסגראווירט אויף זיין ליכטיג פנים האבען זיך ניט ארויסגעזעהען פון אונטער דעם ברייטען טלית. שוין א האלבע שעה, ער שטעהט אונבעוועגליך. דער עולם ווארט מיט'ן גרעסטען אונגעדולד, עס ווערט שפעט. די נאכט איז שוין אין גאנצען צוגעפאלען. שוין צוויי שעה פאריבער, דער מגיד ניט זיך ניט א ריהר, בלויז צייטענווייז הערט זיך פון איהם א ביטער יאמערליך קלאגען וואס רייסט דאס הארץ אין שטיקער, ווי אבגעהאקטע טענער, רייסען זיך ארויס די קרעכצען און זיפצען פון זיין טיעפען הארצען, א שרעקליכע מורא און אימה האט ארומגענומען דעם עולם וואס אלץ געשטאנען מיט התפעלות ניט וויסענדיג וואס דאס בעדייט.

פלוצלונג — דער מגיד בעפרייט זיין ליכטיג פנים, ווארפט דעם טלית האסטיג אויז זיינע אקסלען, דרעהט זיך אום צום עולם און ווענדעט זיך מיט א שטארקיישע שטימע: אפשר געפינט זיך דא א איד פון דער שטאדט פילאווע?

ווי א שנעלער בליץ זיינען די ווערטער אריבער פון איינעם צום אנדערען, נאכ'פרעגענדיג און זוכענדיג איינעם פון יענער שטאדט.

מען האט געזוכט אבער ניט געפונען מען האט בלויז געטראפען איינעם פון'ם דארף ראנווייז וואס געפינט זיך אין מיטען וועג, צווישען גניוואשאוו און פילאווע, און מען האט עס איבערגעגעבען צום מגיד וועלכער האט גלייך געלאזט רופען דעם איד צו זיך::

— פענסטו די שטאדט פילאווע? פרעגט איהם דער מגיד.

— יא, הייליגער צדיק, ענטפערט דער איד, איך פיהר דארט יעדען טאג צו פערקויפען די מילך פון מיין פאכט.

— פענסטו דעם פריץ קשאנזי שאט רינסקי? פרעגט ווייעדער דער מגיד, און צו פענסטו אויך זיין הונד?

יא, הייליגער צדיק, איך קען גוט דעם פריץ און אויך זיין הונד.

דערצעהל מיר עפעס וועגען הונד.

—דער הונד, דערצעהלט דער איד, איז אזוי גרויס ווי א פערד, שטענדיג דרעהט ער זיך ארום אין שטאדט, טהוט אבער קיינעם קיין שלעכטס.

— ווי אזוי האט דער פריץ געקראגען דעם הונד?

— אכט הונדערט טויזענד גילדען האט דער פריץ בעצאהלט פאר דעם הונד אויף א גרויסער פריצישער אויסשטעלונג וואס איז געווען ערגעץ אין א ווייטער שטאדט. ער האט אויך געקויפט פאר'ן הונד א גאלדען קייטעל פאר צוויי הונדערט טויזענד גילדען. א חוץ מזה האט ער איהם געמאכט א בעזונדערע שטיבעל און א בעזונדערען דיענער און אלע בעסטע בעקוועמליכקייטען, פון די בעסטע מאכלים איהם געגעבען, אמאהל האט גטראפען, דער הונד איז געווען גוט הונגעריג, ווען ער האט דערזעהען דער דיענער פאר איהם עסען, האט ער ארויסגעכאפט פון דער האנד, ניט וואר'טענדיג ביז מען וועט איהם דערלאנגען, דער פריץ האט דאס געזעהן, איז שטארק אין כעס געווארען, באלד האט ער בעפוילען צו צווארפען די בוטקע, האט איהם געשלאגען מכת רצח און פון הויז ארויסריבען.

פון דאמאלס און דערהט זיך אום דער הונד אין שטאדט. לעבען פון פצבה. ווער עס איז ווארפט איהם צו א ביין.

— גוט! גוט! האט דער מגיד אויסגעשריען מיט גרויס שמחה, און זיך אומקעהרענדיג צוריק צום עמוד האט ער אויסגערופען מיט שטארקער התלהבות בקול רם דריי מאהל: „אתה שומע לאלף מיכאל!" „צרקתי עופרת לעד". און גלייך אנגעפאנגען כל נדרי.

בשעת דער איד האט דערצעהלט די מעשה פארן מגיד זיינען די פערזאמעלטע געשטאנען מיט גרויסע התפעלות.

וואס פאר א שייכות האט דער מגיד צום פילאווער פריץ אדער צו זיין הונד?

און וואס עפעס פונקט פאר כל נדרי זיין ניט געפונען קיין פאסענדערע צייט.

נו דערען מכח א גוי אזן א כלב נאר ערב יום כפור צו כל נדרי, אין א צייט וועז אזוי פיעל אידען שטעהען פערביטערט, ניטערען און ווארטען, דער צדיק זאל אויף תפלה טהאן פאר זיי, און וואס נאר א צדקה איז דא פאראן וואס ער האט אויסגערופען: צדקתי עומדת לעד.

דאך מהרהר זיין גענען קאזשינצער מגיד איז מאן דכר שמיה — יעדער האט האט פערשטאנען אז גלאט איז עס ניט.

מוצאי יום-כפור ביי דער סעודה איז גענעשטאנען צום מגיד „נאטש-נאמן" אזוי האט מען גערופען איינעם א חסיד, וועלכער איז געווען זעהר א חשוב ומכובד ביים מגיד, אויף'ן פערלאנג פון אלע חסידים האט ער שטארק געבעטען, דער מגיד זאל זיי זאגען, וואס ער האט מכוון געווען מיט דעם אויספרעגען זיך וועגען פריץ און זיין הונד. זאל יעדער עס וויי טען, כדי זיך עפעס מלמד צו זיין דערפון און ארויסנעמען א מוסר השכל.

דער מגיד האט זיין בקשה ממלא געווען, און האט אנגעהויבען:

„אין דער שטאדט מעכאוו וועלכע געפינט זיך געבען קראקאוו, האט געוואהנט א איד, אן ארענטליכער מאן, א בן תורה אבער זעהר א גרויסער אביון. החמנא לצלן, א מטופל מיט קליינע קינדערלאך און דערצו האט ער געהאט א בתולה א בוגרת שען לאנג ראוי לחופה, ער פערמאגט אבער ניט אפילו קיין פרוטה אחת.

זיין ווייב האט איהם שטארק גערודפט געפייניגט ער זאל געהן זאמלען נדבות. די צרות פון זיין ווייב, די דאגות און עגמת נפש אז זיין טאכטער וועט דארפען פערבלייבען א בתולה גאט ווייסט ביז ווי לאנג, האט איהם געטריבען אנצוגעהמען זיין ווייבס עצה.

ער איז געווען א גרויסער ביישן, זיך געשעהמט אויסצושטרעקען זיין האנד צו פרעמדע, ניט געוואלט אנקומען לידי מתנת בשר ודם, ניט געקענט עפענען דאס מויל צו בעטען א נדבה, האט ער פערשטעהט זיך צוגוישפעקליבען זעהר ווע ניג געלד און אזא חתונה צו מאכען זיין טאכטער אוראי ניט.

אזוי האט ער נעבאך געוואנדערט פון שטאדט צו שטאדט, פון דארף צו דארף, אין דער וועלבער צייט איז ער אויך גקומען קיין פילאווע — געוואמעלט א קליינע סומע געלד און זיך אוועק גיין וועג.

מיט א פערביטערט צוכראכען הארץ האט ער זיך א מועדער אויף'ן וועג ווי א שאטען געשלעפט, פערשיעדענע מחשבות רעיונות זיינען איהם אין קאפ געקומען, זיין פינסטער מזל איז פאר זיינע אויגען געשטאנען: שוין אזא לאנגע צייט פון דער היים, איז נע ונד, מוז אנקומען צו פרעמדע, פושט יד זיין, ווער ווייסט וויא לאנג ער וועט אזוי מוזען גלות ליידען ביז ער וועט די ווייטיגע סומע שאפען.

אין הארצען האט געדריקט און גנאנט א בייזער וואריס, דער גומען איז איהם טרוקען פון שטויב געווארען, די פיס מיער, ווי אונטערגעהאקט, האט ער זיך געזעצט ביים וועג אויף א שטיין אזן ביטער בעוויינט זיין שלעכטען גורל.

פלוצלונג אין א שעהנע פארעמע מיט פיער פערד אין דער ברייט איז פערבייגעפאהרען דער פריץ פון פילאווע בעגלייט פון א סך פריצים וועלכע זיינען נאכגעפאהרען מיט'ן גרויסען פאראד.

דערזעהענדיג א מענש זיצט אזן וויינט. שטעלט דער פריץ אב די קארעטע, רופט צו זיך דעם איד און פרעגט איהם וואס ער וויינט.

דער איד האט אנגעהויבען שטאמלען, ציטערען, האט ניט קיין חשק געהאט צו דערצעהלען וואס זיין הארץ פרעסט, ער איז געווארען דערשראקען און אלעס דער צעהלט.

— וויפיעל דארפסטו האבען אום חתונה צו מאכען דיין טאכטער? פרעגט איהם דער פריץ.

נאר ניט, גאט וועט העלפען, עס וועט שוין זיין, ענטפערט דער איד אוועק פטר'ענדיג מיט דער האנד.

—נאר ניט! מיט אזוי פיעל קען מען קיין טאכטער ניט פחתונה מאכען, עס איז אביסעל צו וועניג, זאג וויפיעל דו דארפסט, אז מען פרעגט דיך ענטפערסטו ווי א איד, ווערט שוין דער פריץ ברוגז? לאך, דו נעהמסט דאך פליכען דארפסטו וויסען, וויפיעל איז דער שיעור?

? איך ווייס, אן ערך צוויי הונדערט גילדען — שטאמעלט דער איד מיט פחד.

דער פריץ נעהמט ארויס פון בוזעם תשיענע א ביכעל, שרייבט, רייסט ארויס א בלעטעל דערלאנגט עס דעם איד::

— נעה מיט דעם אין באנק, וועסטו געקומען דאס געלד וואס דו דארפסט פון אין גלייך אוועקגעפאהרען.

מיט'ן פאפיערעל אין האנד איז דער איד צעבליבען א צוטומעלטער שטעהן: ועלבער מישוגענער וועט דאס געבען אזוי פיעל געלד פאר א שטיקעל פאפיער, טראכט זיך דער איד, א פריץ — גלוסט זיך איהם חוזק צו מאכען פון אן ארמען אידען, וואס ארט עס איהם?

א שטארקער זיפץ האט זיינע מחשבות איבערגעריסען און זיך געלאזט ווייטער ביט וויסענדיג וואוהין.

די הויפלען זיינען בעצויגען געווארען ניט א טונקעלער דעק, אין מערב זיינען גאדט זיך די זון אין אים רויטע פלאמען, טוקענדיג ווערט זי אין דעם העליש רויטען פייער פערשוואונדען, די פיעל פאר'ביג-קאליערטע פעלדער בעקומען איין קאליער, איין אריסזעהען, ווי גאט וואלט זיי געוואלט בעשיצען פון דער חשך'דיגע נאכט וואס קומט באלד אן, ווי א שאטען וואנדערט דער איד אויף דעם טונקעלען וועג, און ווייטער בעפאלט איהם א מרה שחורה, עס ווערט איהם אומעטיג אויף'ם הארצען, א מאגענע בענקשאפט צו זיין הויס האט איהם ארומגענומען. ער וואלט וועלען זעהען זיין ווייב און קינדער, וועלכע ער האט שוין לאנג פערלאזט, יעמים נוראים רוקען זיך צו, אין אזעלכע טעג ווילט זיך כיט זיין אין דער פרעמד, עכ'ליכע צעהנדליג גילדען האט ער שיין מען וועט שוין ווי עס איז דורכקומען, השם יתברך וועט ניט פערלאזען, מאן ריחיב חייא יחיב מזונא, אזוי טראכטענדיג דרעהט ער זיך אויס און מאכט זיין דרך צוריק קיין פילאווע פון וואנען עס וועט זיין נעהענטער אהיים.

ביינאכט בעקלאגט זיך דער איד פארן בעל אכסניה ווי דער פריץ האט פון איהם אבגעשפאט, געבענדיג איהם א שטיקעל פאפיער אז ער זאל פאדערען דעפאר געלד.

האט איהר נאך דאס פאפיער? פרעגט איהם דער בעל האכסניה.

דער איד האט אויסגעזוכט אלע קעשענעס ביז ער האט עס געפונען.

— זענט איהר אן עצל, רבונו של עולם! דאס איז דאך א קוויטעל מיט געלד, שרייט אויס מיט התפעלות דער בעל האכסניה דערזעהענדיג דעם פריץ'ס חתימה.

צומארגענס האט דער בעל האכסניה נעבראכט צום איד פון דער קאסע צוויי הונדערט גילדען.

דער איד איז אהיים אוועק בטנוחה און בשמחה רבה, גאט האט איהם צוגעשיקט דאס וואס ער האט געזוכט און ער וועט ברענגען אהיים א בשורה טובה און דער עיקר טאקי חתונה מאכען זיין טאכטער.

אין הימעל ביים בית דין של מעלה האט זיך געמאכט א גרויסער קטרוג אויף די אידען, די מלאכי הבלה האבען מרעיש עולם געווען: היתכן, א איד איז אויסגענאגגען און אומגעוואנדערט אזוי פיעל אידישע קהלות, און ניט געקענט צו זאמענקלייבען די גענוגענדע סומע און איין גוי האט עס אין איין רגע איהם געגעבען!

דער שטן — דער קטיגור איז געשטאנען פעסט מיט זיין טענה אז די אידען דען זיינען ניט קיין בעלי צדקות און ווייל לען ניט הערען קיין אחימאן.

ווען דער מגיד איז צוגעגאנגען צום עמוד זאגען כל נדרי האט ער דערהערט וואס עס טהוט זיך אין הימעל. ער האט אויף געזעהען ווי דער מלאך מיכאל, וועלכער איז שטענדיג דער סניגור, דער סלגיר יושר פאר כל ישראל, טען איצט זיך קיין עצה ניט געבען, ער ווייסט ניט מיט וואס צו פערטהיידיגען דעם שווערען קיטרוג.

ער האט שוין כל נדרי ניט געוואלט זאגען, ער האט שטארק געוויינט, מתפלל געווען אז גאט, דער אל רחום וחנון זאל איהם צושיקען די ריכטיגע טאנה, ער האט זיך אזוי לאנג איינגעשפארט ביז מען האט איהם א וואנק גגעבען אז דער פריץ האט בעהאט א הונד, מעהר א ווארט ניט . . . דער מגיד האט פערשטאנען, וואס דאס מיינט און זיך נאכגעפרעגט מכח דעם הונד. דערווייסענדיג זיך דיא מעשה פון דעם דארפס איד, האט ער אויסגעשריען: מלאך מיכאל דו הערסט? דאס הייסט זעה, אז דער פריץ האט גוט גגעגעבען דאס געלד דעם אידען. לשם צדקה, נאר מחמת געלד איז ביי איהם לחלוטין גאר ניט ווערטה!

והראיה, אז אפילו אויף א הונד האט ער פערשוונדען אזא חון רם! און נאך מעהר, איז נאר דער הונד בענאגגען א קליינע עולה האט ער איהם גגשלאגען און הויז פערטריבען ניט קרענדיג וואס עס קאסט איהם אזא אוצר.

צ ד ק ת ו — וואס עס ווערט גגעגעבען לשם צדקה עומדת לעד, זאל איהם שטענדיג גערעכענט ווערען, אבער אזא נדבה וואס קומט נאר מחמת ער איז א מפזר אויף געלד, מאכט ניט קיין חלוק צווישען מענש און הונד, ווערט עס ניט גערעכענט פאר צדקה.

דער מלאך מיכאל — דער סניגור, האט די טענות באלד איבערגעגעבען צום בית דין של מעלה און דער קיטרוג איז מבוטל געווארען, האט מען שוין געקענט זאגען בטנוחה כל נדרי.

אכטונג פון די מאנדאטען

דער דיסקוסיע בעקומען דאס ארשטעהער פון דער מאנדאטען ה' טשערניכאוו און ה' שאפ-

וכוחים רופט ארויס די פראווענונג אויף פיידיש 6)

א כל נדרי נאכט

(סקיצע.)

פון יהודה שאיאק.

דער טאג האט זיך לאנגזאם געלאשען און א טונקעלע נאכט וואס איז געווען פול מיט בעהאלטענער הייליגקייט האט אויסגעשפרייט איהרע פליגעל איבער דער שטאדט און אלעמען איינגעהילט אין א געפיהל פון פערטראכטזאם.

מאקס איז לאנגזאם דורכגעגאנגען איינינג אונטערגעפלאך פון דער גרויסער שטאדט און געזעהען ווי פון די הייזלאך פון וועלכע עס האט ארויסגעשיינט א ליכטיגקייט, האבען זיך לאנגזאם ארויסגעריקט אידען אזן, ווייבער מיט פערוויינטע פנים'ער פון וועלכע עס האט אראבגעשייט אן אויסריכטיגע ערנסטקייט אזן זיך געלאזט נעהן צו כל נדרי.

מאקס האט קאלט אזן גלייכגילטיג געפיקט די מענשען אין די אויגען אזן בעת מעשה איז איהם געקומען אויפ'ן זינען זיין שטערטעל אזן זיין לעבען אירויבערגעטראגען, אין דער גרויסער שטאדט, אזן זיך אנגעפאנגען פיהרען אויפ'ן גרויס שטאדטישען שטיינער... גרשש נאר האט מאקס אויסגעפוכען אז פרום צו זיין איז נארריש, נאר ער האט שוין אפילו מיט איבערצייגונג גערעדט וועגען דעם, אזן האט אויסגעוויזען די נארישקייט דערפון . . .

מאקס איז אבער אויך ניט געווען פון די יונגע לייט, וועלכע ווערען אנגעזאפט מיט פרעמדע פראווען, געהערסע אזן בעלעזענע, אזן שפעטער ווי אליין צובלאזען, אזן וועלכער עס איז איבערצייגונג. ער אליין האט אפטמאל געהאט א קאמף מיט זיך, ווען עס פלעגט איהם אויסקומען יענעם אין עפעס איבערצייגען, ער האט זיך צוערשט גוט אויסגערעכענט צו דאס איז א פעסט געשטעלטע זאך, וואס ער וויל יענעם זאגען, אזן דערפאר האט'ס אויף איהם קיין שום זאך אזוי שנעל קיין איינפלוס ניט געהאט . . .

פון מיט איבערצייגונגען אין יענער בליינגקייט האט מאקס געלעבט דאס נאנצע לעבען זיינס, ווי פערפלאנטערט עס איז געווען, וואס אר א גטיומע וועגען עס. האט געהאט, וועלכע ער האט גערארפט הורכגעהן, זיינען איהם פארט געווען קלאהר . . . נאר איין מאל אין יאהר, דאס איז דעם נאנצען מיסטעריעזען חודש אלול, יאז ער ארויגגעפאלען אין פערפלאנדערטע גגאנגען אזן אונאויפהערלעך געטראגען אזן מעוולאלעך אויפפלאנטערען דעם געהייס נאמפאלען טאג פון יום כפור. ספעציעל די כל נדרי - נאכט, וואס איז פאר איהם געווען דאס געהייליגסטפאלסטע בלאט אין דער געשיכטע פון זיין לעבען.

* * *

אריינקומענדיג אין שטוב האט מאקס גגטומען עפעס א מאדערנעס בוך אזן זיך געוואלט אין איהם פערטיעפען, נאר ס'איז איהם ניט געלונגען. ער האט אויף אנ'ארט ניט געקענט איינזיצען, אזן אז קאם האבען זיך איהם פערשיעדענע געדאנקען אזן בילדער געפלאנטערט. ער האט געפיהלט ווי א לייכטער קאשטאר געהמט ארום זיין געמיטה. פלוצים איז ביי איהם אין די געדאנקען אויסגעוואכ - סען עפעס א מעשה מיט א בעל תשובה, וועלכער איז פריהער יוגענד האט ער פון זיך גגטומען אראבוואהרשיין דעם שווערען לאסט, וואס דריקט זיך „פרומקייט"... אלס קיכר האט ער אפילו בעקומען א שטרענג רעליגיעזע ערציהונג, זיין מאטער שמאלס פון די זאקראטשיגער חסידים. אזן ער אליין איז אויך געווען א פרומער איד, וואס פלעגט צוזיי מאל א יאהר פאהרען צום רבי'ן...

אבער אזוי זיי זיין פאטער איז געשטארבען ווען ער איז נאך א קינד געווען, האט ער זיך גלייך געגומען ארויסדרעהען פון אט דער סביבה, אזן אנגעגאנגען פיהרען אין איינען זעלבסטשטענדיג לעבען.

שוין איבער צעהן יאהר ווי ער האט פערלאזט זיין שטעדטעל אזן זיין לעבען אירייבערגעטראגען, אין דער גרויסער שטאדט, אזן זיך אנגעפאנגען פיהרען אויפ'ן גרויס שטאדטישען שטיינער... גרשש נאר האט מאקס אויסגעפוכען אז פרום צו זיין איז נארריש, נאר ער האט שוין אפילו מיט איבערצייגונג גערעדט וועגען דעם, אזן האט אויסגעוויזען די נארישקייט דערפון . . .

מאקס איז אבער אויך ניט געווען פון די יונגע לייט, וועלכע ווערען אנגעזאפט מיט פרעמדע פראווען, געהערסע אזן בעלעזענע, אזן שפעטער ווי אליין צובלאזען, אזן וועלכער עס איז איבערצייגונג. ער אליין האט אפטמאל געהאט א קאמף מיט זיך, ווען עס פלעגט איהם אויסקומען יענעם אין עפעס איבערצייגען, ער האט זיך צוערשט גוט אויסגערעכענט צו דאס איז א פעסט געשטעלטע זאך, וואס ער וויל יענעם זאגען, אזן דערפאר האט'ס אויף איהם קיין שום זאך אזוי שנעל קיין איינפלוס ניט געהאט . . .

פון מיט איבערצייגונגען אין יענער בליינגקייט האט מאקס געלעבט דאס נאנצע לעבען זיינס, ווי פערפלאנטערט עס איז געווען, וואס אר א גטיומע וועגען עס. האט געהאט, וועלכע ער האט גערארפט הורכגעהן, זיינען איהם פארט געווען קלאהר . . . נאר איין מאל אין יאהר, דאס איז דעם נאנצען מיסטעריעזען חודש אלול, יאז ער ארויגגעפאלען אין פערפלאנדערטע גגאנגען אזן אונאויפהערלעך געטראגען אזן מעוולאלעך אויפפלאנטערען דעם געהייס נאמפאלען טאג פון יום כפור. ספעציעל די כל נדרי - נאכט, וואס איז פאר איהם געווען דאס געהייליגסטפאלסטע בלאט אין דער געשיכטע פון זיין לעבען.

* * *

אין דער גרויסער שטאדט, אין דער פערלאזטער שטעדטעל אזן זיין לעבען אירייבערגעטראגען, אין דער גרויסער שטאדט, אזן זיך אנגעפאנגען פיהרען אויפ'ן גרויס שטאדטישען שטיינער, אזן דער אויפגעוועקטער אז פרום צו זיין איז נארריש, נאר ער האט שוין אפילו מיט איבערצייגונג גערעדט וועגען דעם, אזן האט אויסגעוויזען די נארישקייט דערפון . . .

מאקס איז אבער אויך ניט געווען פון די יונגע לייט, וועלכע ווערען אנגעזאפט מיט פרעמדע פראווען, געהערסע אזן בעלעזענע, אזן שפעטער ווי אליין צובלאזען, אזן וועלכער עס איז איבערצייגונג. ער אליין האט אפטמאל געהאט א קאמף מיט זיך, ווען עס פלעגט איהם אויסקומען יענעם אין עפעס איבערצייגען, ער האט זיך צוערשט גוט אויסגערעכענט צו דאס איז א פעסט געשטעלטע זאך, וואס ער וויל יענעם זאגען, אזן דערפאר האט'ס אויף איהם קיין שום זאך אזוי שנעל קיין איינפלוס ניט געהאט . . .

„יענע האבען דאך א גאט אזן, א גלויבען א גאנץ יאהר" איז איהם דורכגעגאנגען איינינג אזן דערפאר האט ער אויך געווען א פרומער איד, וואס פלעגט צוזיי מאל א יאהר פאהרען צום רבי'ן...

אבער אזוי זיי זיין פאטער איז געשטארבען ווען ער איז נאך א קינד געווען, האט ער זיך גלייך געגומען ארויסדרעהען פון אט דער סביבה, אזן אנגעגאנגען פיהרען אין איינען זעלבסטשטענדיג לעבען.

שוין איבער צעהן יאהר ווי ער האט פערלאזט זיין